

Людмила Касян

ДЖЕРЕЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ У ДОСЛІДЖЕННІ КУЛЬТУРНО-ГРОМАДСЬКОЇ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ П. Г. ТИЧИНИ

У статті на прикладі документального масиву ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного розглянуто змістове наповнення та інформаційний потенціал аудіовізуальних документів як одного із джерел дослідження культурно-громадської, державницької та літературної діяльності українського поета П. Г. Тичини.

Ключові слова: П. Г. Тичина; аудіовізуальні документи; кіносюжет; фотодокумент; аудіозапис.

У січні 2016 р. Павлу Григоровичу Тичині виповнилося 125 років. І майже століття його постать і творчість перебувають в епіцентрі різноманітних дискусій і є предметом численних рефлексій. Критичні оцінки і метафоричні означення неодноразово коливалися між діаметрально протилежними точками: Тичина тільки співець «сонячних кларнетів» або тільки «вірний співець партії». Але дуже часто категорична однозначність і однополюсність несе викривлене уявлення про предмет дефініції, тим паче, коли мова йде про історичні персоналії, які жили й працювали в жорстких і жорстоких умовах ХХ століття, ситуації «заблокованості» української культури.

Сьогодні інтерес до Тичини не зменшується, бібліографічний перелік праць як вітчизняних, так і закордонних дослідників, присвячених П. Тичині, налічує не одну сотню позицій. З'являються синтетичні студії, які охоплюють поезію, прозу, публіцистику, музику, живопис митця (наприклад, [6]). Творчість поета вже не сприймається в одній тональності. З цього погляду дуже інформативною і показовою є вступна стаття до тому вибраного П. Тичини багатолітнього дослідника його творчості С. А. Гальченка із влучною і точною назвою «Між білим і чорним» [2]. Завдяки новим дослідженням та виданню незавершених, недрукованих творів змінюється й уявлення про творчість Тичини після 30-х рр. ХХ ст. Так, німецький дослідник Герберт Нойфельд вважає Тичину «поетом трагічним і по-своєму вірним собі у часи катастрофічного падіння духовних вартостей і гідності людини» [10, с. 176].

У коло дослідницьких інтересів поступово входить освітянська, культурницька, громадсько-політична діяльність митця [3; 4; 11–14; 15].

У різновидовому корпусі історичних джерел та комплексі наукової й біографічної літератури, що стосується життя і творчості П. Тичини, особливе місце посідають аудіовізуальні документи. Вони є «міцними цеглинами» у реконструкції об'єктивного й багатогранного образу митця, оскільки «як джерела інформації мають унікальні можливості достатньо повно передавати та відтворювати зображувальну, звукову, зображувально-звукову сторони певних подій, процесів, фактів, фіксувати їх у той момент, коли вони відбуваються <...>. Істотно збагачує палітру пізнання минулого

© Касян Людмила Григорівна – провідний науковий співробітник сектору публікації документів Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного.

властива їм інформаційна ємність, специфічні засоби увічнення того, що відбувалося (мова, колір, жест, пластика, звук, здатність асоціювати ідеї та образи, переконливість почуттів, динаміка, масштаб охоплення подій), широта трансляції» [16, с. 32].

Узагальнене поняття аудіовізуальні документи включає три основні типи документів: фотодокументи, кінодокументи, фонодокументи [23, с. 20]. Професор В. Магідов пропонує розглядати кінофотофонодокументи як «гіперсистему», що містить зображальну, аудіовізуальну, звукову і знакову інформацію [8].

Використання фото- і кінодокументів як історичних джерел розширює, доповнює методичні можливості дослідників, допомагає виявляти невідомий фактаж, деталізувати й уточнювати відому за іншими документами інформацію. Це дозволяє науковцям [9; 17] говорити про «візуальний поворот» у різних сферах історичної науки.

Мета нашого дослідження – проаналізувати інформаційне наповнення аудіовізуальних документів як одного із джерел вивчення громадсько-політичної, культурницької та творчої діяльності П. Г. Тичини.

Масив аудіовізуальних документів Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного, які так чи інакше стосуються постаті П. Г. Тичини, хронологічно окреслюється 1900-ми – 1980-ми роками ХХ ст. і налічує близько 445 одиниць обліку. До нього входять фотодокументи (220 од. обл.), кінодокументи (182 од. обл.), фонодокументи (43 од. обл.).

Найранішими документами в архівному зібранні є фотознімки. Це фотопортрети Павла Тичини, студента Чернігівської духовної семінарії (1908–1909 рр.), та фото поета під час навчання у Київському комерційному інституті (1913–1914 рр.).

Фотодокументам властива висока міра тотожності зображуваного репродукованій (інтерпретованій) реальності, вони несуть образне уявлення про особу, подію, явище. Візуальні фотообрази статичні. Вони, за висловом С. Зонтаг, дозволяють зупинити, пильно вгледітися в мить, «яка змивається потоками часу» [5]. Із зафіксованих на фото окремих миттєвостей і фактів вибудовується біографія особи і літопис епохи, вони допомагають конкретне вписати в загальне, а загальне розгледіти в окремій людській долі.

Фотодокументи зберігають інформацію про різні «часопросторові» періоди життя поета (чернігівський, київський (початку століття, довоєнний, післявоєнний), харківський), близьке, дружньо-приятельське, службове й офіційне оточення. Представлені дві категорії знімків: групові й портретні (у них автори намагалися через фотооб'єкти виразити особистісну суть поета, прагнули вловити і передати характерний мимовільний жест, погляд, випадковий рух, з яких постає нешаблонний цілісний образ героя, увиразнити його предметним оточенням).

Серед обох цих жанрових груп представлені як репортажні (інформаційні фото, події, ситуаційні фотографії), так і постановочні фотографії, «сконструйовані» за нормами і канонами того часу. Фотодокументи зафіксували поета за творчою працею, з друзями, родиною, на різних ювілейних урочистостях, зустрічах з українською та зарубіжною творчою інтелігенцією, конференціях, засіданнях АН УРСР, зборах, книжкових виставках, письменницьких з'їздах України та СРСР, на урядових засіданнях та заходах, під час роботи Верховної Ради УРСР та СРСР. Особливо цікавими є знімки 1945–1948 рр., які детально відтворюють діяльність Павла Тичини на посаді спочатку наркома, а потім міністра освіти (1943–1948 рр.): Тичина на післявоєнній відбудові сільських навчальних закладів, серед учнів, студентів та вчителів і т. п.

Кінодокументи завдяки синтезу різноманітних елементів (статичного і динамічного зображення, кольору, звуку, світла, музики і т. ін.) є найбільш інформаційно насиченим видом аудіовізуальних документів.

За змістовим наповненням серед них можна виділити два види: кінодокументи, які містять прижиттєву зйомку поета, та кінодокументи меморіального характеру, які здебільшого фіксують способи і форми коммеморації митця.

За способом організації екранного матеріалу і специфікою його подачі – це переважно подієво-хронікальна, кінолітописна документалістика, інформаційно-описова

кіноперіодика: сюжети із кіножурналу «Радянська Україна» та окремі кіносюжети вітчизняних кіностудій.

Джерелознавча цінність документальної зйомки полягає в синхронізації факту і його візуальної фіксації на плівку. Кінохроніка несе оприявлену й приховану характеристику епохи й особи у суспільному контексті.

У кінодокументах, основу яких становить прижиттєва зйомка П. Тичини, відбилась напружена і надзвичайно інтенсивна зовнішньо-подієва канва діяльності поета, його вимушено-добровільна соціальна заангажованість. Окрім візуальної «артикуляції» офіційних подій і фактів, на кадрах кіноплівки раз по раз виринають почуття й емоції поета, поведінкові особливості в різних умовах і ситуаціях.

За характером діяльності П. Тичини прижиттєву кінохроніку можна поділити на три групи: 1) кіносюжети, присвячені громадсько-політичній, державницькій роботі поета; 2) фіксація культурно-громадської, наукової діяльності; 3) кіносюжети, які стосуються творчої праці.

До першої групи належать кінодокументи, які висвітлюють діяльність П. Тичини на посаді міністра освіти УРСР: численні виступи перед освітянами, участь у роботі республіканських учнівських олімпіад, виступи з доповідями про стан освітньої галузі на сесіях Верховної Ради та засіданнях уряду і т. п. (наприклад, сюжети «Зустріч із освітянами Західної України у Львові» з кіножурналу «Радянська Україна» № 6, за лютий 1945 р. (архівний номер (одиниця обліку) – од. обл. 205), «Виступ міністра освіти УРСР П. Г. Тичини на VIII сесії Верховної Ради УРСР» з кіножурналу «Радянська Україна» № 44, 1946 р. (од. обл. 329) (далі в тексті зазначаємо лише архівний номер кінодокумента – одиницю обліку. – **Л. К.**); на посадах Голови Верховної Ради УРСР (1953–1959 рр.); заступника Голови Ради Національностей Верховної Ради СРСР (1954–1962 рр.), депутатську діяльність (П.Тичина в 1938–1967 рр. – депутат Верховної Ради УРСР I–VIII скликань, 1946–1962 рр. – депутат Верховної Ради СРСР I–V скликань): виступи на сесіях Верховної Ради УРСР, під час зустрічей з іноземними делегаціями та окремими діячами, участь у роботі комісії Верховної Ради, під час державних заходів різного рівня, зустрічей з виборцями (наприклад, од. обл. 263, 2909, 382, 396, 445, 1174, 1139, 2260, 2285, 2909, 2312, 2386).

Культурно-громадська та наукова діяльність митця представлена сюжетами, які зафіксували виступи П. Тичини на сесіях АН УРСР, пленумах Спілки письменників України, ювілейних вечорах, присвячених класикам української та світової літератур (Т. Шевченку, І. Франку, А. Міцкевичу, М. Рильському, М. Бажану, Р. Тагору, А. Чехову, О. Пушкіну, Д. Гурамішвілі), декадах української літератури в Москві, Мінську, тижнях літератури колишніх радянських республік в Україні (вірменської, білоруської, таджицької), засіданнях творчих спілок та громадських організацій (наприклад, од. обл. 151, 594, 620, 635, 2108, 2264, 2431, 2424, 2323, 2390, 3415, 3428, 3591, 1000, 1042, 1055).

Третя група кінодокументів відтворює виконання П. Тичиною власних творів. Цей кіноматеріал синтезує зображувальну, знакову та звукову інформацію і може бути цікавим для дослідників як з погляду вивчення фактів творчості поета, так і з погляду характеристики психоемоційного стану автора та слухачької рецепції. Кіноплівка зберегла авторське виконання поезій не тільки на офіційних заходах, присвячених «червоним датам» чи ювілеям, таким як чергова річниця народження вождя пролетаріату, а і в камерних умовах власного робочого кабінету (наприклад, од. обл. 1003, 776, 2099, 2306, 2309, 2134, 5358, 8191).

Кінодокументи меморіального характеру (наприклад, од. обл. 3791, 5512, 6016, 9097, 8317, 4836, 11099) містять інформацію про похорон П. Тичини, траурний мітинг на Байковому цвинтарі, встановлення меморіальних дощок, пов'язаних із життям та діяльністю поета (в Києві, Уфі, Чернігові), про відтворення меморіальної родинної садиби поета та створення музею в селі Піски Бобровицького району Чернігівської області, вшанування пам'яті та відзначення ювілеїв митця.

Постать П. Тичини представлена не лише в кінолітописній документалістиці, але і в кінопубліцистиці. У ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного зберігаються

чотири документальні стрічки, фільми-портрети, присвячені поету: «Слово про поета» (1961 р.), «Павло Григорович Тичина» (1968 р.), «Павло Тичина» (1981 р.), «Прекрасне – явись!» (1988 р.).

Кінопродукція є своєрідним інструментом формування масових соціальних образів і водночас засобом репрезентації цих образів. Тому зазначені стрічки не лише несуть інформацію про П. Тичину, але й виступають історичним джерелом для дослідження формування соціального образу поета, історії сприймання П. Тичини-поета, науковця, громадського діяча.

Як будівельний матеріал для створення документального образу митця у кіно-публіцистиці використовуються численні фотодокументи (портретні, події, видові знімки П. Тичини) та хронікальні кінокадри, оскільки «кінофакт багатозначний» і легко піддається подальшому використанню в публіцистичній і навіть образній конструкції» [1, с. 108].

Стрічка «Слово про поета» («Укркінохроніка», режисер М. Юдін) (од. обл. 2407) присвячена сімдесятиріччю від дня народження П. Г. Тичини. Кінооповідь продукує образ Тичини – канонізованого «співця партії, співця нового життя» [20]. Візуальну основу фільму становить хронікальна зйомка урочистого ювілейного вшанування поета з вітаннями «партійно-номенклатурного офіціозу» та стандартизовані агітаційні кадри (Тичина серед піонерів, на заводі, розмовляє з двічі Героєм Соціалістичної Праці С. Виштак), які мають ілюструвати тезу про «тісний зв'язок поета з народом, з людьми, про яких він пише, яким віддає полум'я свого таланту» [20]. І візуальний, і вербальний (закадровий дикторський коментар) складники покликані сфокусувати увагу глядача на калейдоскопі мікроподій на екрані, «вмонтувати» у свідомості глядача діяльність і творчість поета в загальну ідеологічну канву. Таким чином повністю нівелюється сприйняття героя як особистості, витісняється інтенція глядацького сприймання до проявів реального життя із якимись побутовими деталями, спостереженнями, щирими словами і роздумами.

Фільм «Павло Григорович Тичина» («Укркінохроніка», режисер Г. Гончарова) (од. обл. 4320) вийшов через рік після смерті поета на останніх, вже ледь чутних акордах хрущовської відлиги. Смерть принесла часткове звільнення образу «репресованого визнанням» [18] поета від тоталітарних догм, спорадично, «крапельно», як відлуння недавнього суспільного потепління, вводилася інформація, яка раніше була незручною чи якось могла зашкодити поету. Автори стрічки прагнули створити, по можливості, об'ємний соціально-психологічний портрет митця і суспільного діяча, портрет живої людини, а не лише залаковану й формалізовану датами й заслугами постать. Було ретельно візуалізовано біографію П. Тичини, залучено масив фотодокументів дитячих і юнацьких років, фото родини й друзів юності, деталізовано чернігівський період життя, показано рисунки поета, його автопортрет, введено окремі фото, які задокументували мандрівку П. Тичини Україною разом із хоровою капелюю К. Стеценка, світлини воєнних і перших повоєнних років. Численні й різноманітні кадри кінохроніки (виступи поета на засіданнях Верховної Ради, зустрічах із виборцями, читачами, творчою молоддю, діячами культури, Тичина за працею в робочому кабінеті, читає власні твори, слухає музику), використані у стрічці, доповнюють фотодокументи й створюють звукозоровий динамічний портрет, передають риси зовнішності, міміку, характерні жести, особливості постави, ходи, одягу та ін. П. Тичина постає перед глядачем різним: офіційним, ліричним, емоційним, замисленим. Важливим елементом в архітектоніці стрічки є короткі інтерв'ю-спогоди людей, які спілкувалися, співпрацювали, приятелювали, зустрічалися з поетом: дружини Л. Тичини-Папарук, письменників-колег по державно-громадській роботі (М. Бажана, О. Гончара), представників молодшого покоління літераторів (Д. Павличка, Д. Білоуса), художників В. Касіяна, М. Саряна, композитора А. Філіпенка, землячки П. Тичини, жительки с. Піски Л. Дайнеко. Хтось згадує якийсь конкретний епізод чи подію, хтось розповідає про своє відчуття Тичини, враження від його особистості: «Зустрічі з Тичиною запам'ятовувались назавжди. В цій людині жив постійний потяг до оновлення. Молодість – це була його перша прикмета. То я маю на увазі і люд-

ське, і творче його обличчя. Другою прикметою Павла Григоровича була лагідність, ніжність, помножена на безконечну вихованість і ерудицію. Мабуть, нема у нас зараз людини, яка б могла поєднувати лагідність і ніжність, і дуже високу мудрість. Ну й третя його ознака – це зацікавленість буквально всіма справами, він хотів знати все» [21]; «Красивый на внешность, мягкий такой человек» [21]. З цих живих оповідей, переконливих мікрообразів П. Тичини вибудовується багатовимірний, «людський і людяний» образ митця, обрамлений особистісним, приватним контекстом.

До дев'яносторіччя поета 1981 року режисером М. Лінійчук була зроблена нова редакція стрічки «Павло Григорович Тичина». Фільм вийшов під назвою «Павло Тичина» (од. обл. 8869). Візуальний ряд в основному було збережено, додано нову інформацію про створений 1979 р. та відкритий для відвідувачів 1980 р. Літературно-меморіальний музей-квартиру П. Г. Тичини в м. Києві. Але скорочено окремі спогади про поета, зокрема спогади дружини про історію написання поезії «Я стверджуюсь...», «поширені і правильно поставлені» ідеологічні акценти. Наголос ставиться на тому, що вся творчість і діяльність Тичини підпорядкована виключно компартійній ідеології, і нині його поезія продовжує бути дієвою зброєю проти світового імперіалізму. На зображальному рівні ця теза підкріплюється «ідеологічно витриманими» хронікальними кадрами на зразок мітингів протесту проти американської агресії у В'єтнамі і т. п. Тобто знову робиться спроба ідеологічного лакування образу П. Тичини.

Фільм «Прекрасне – явись!» («Київнаукфільм», режисер Л. Анічкін) (од. обл. 11146) – одна з перших стрічок початку горбачовських реформ, періоду гласності й перебудови, зокрема початку процесу ослаблення цензури й існуючих у радянському суспільстві численних інформаційних табу. Частково ці суспільні явища вплинули на композицію і художньо-образну структуру фільму. Автори фільму через медіатекст як своєрідну форму комунікативної взаємодії з глядачем репродукують невідому, цензуровану поезію митця, прагнуть відкрити широкій аудиторії неординарну, багатогранну творчість П. Тичини, висвітлити замовчувані, викривлені факти його творчої біографії: «Поет складний, прекрасний, незвичний, незвичайний. Тож давайте подивимося на світ очима П. Тичини» [22]. «Кінострічка <...> не монолітне ціле, а надскладний ансамбль елементів» [7]. Фільмова фактура включає два головні складники: візуальний (споглядально-рецептивний) і вербальний (понятійно-мовний). Якщо в попередньо згадуваних стрічках вербальний складник доповнював візуальний, виступав його коментарем, то у фільмі Л. Анічкіна домінує саме вербальний. Він є змістовим ядром. Кінооповідь будується за хронологічним принципом, висвітлює біографію та віхи творчості П. Тичини в історичному контексті епохи (розглянуто «проекції»: Тичина і національне відродження 1917 р., Тичина і голодомор в Україні 1932–1933 рр., Тичина і сталінські репресії та ін.). Містить біографічно-літературознавчий коментар письменника, дослідника життя і творчості митця С. Тельнюка, ранню лірику поета, поезії, які вважалися контрреволюційними і антирадянськими, твори Тичини, що зазнали цензурного втручання, пісні сучасних українських виконавців на слова Тичини. Фактично цей наратив «впаковано» у фільм. Нова інформація про поета, організована у вигляді тексту-сценарію, «розархівовується» засобами кінозображення» [19]. Підпорядкований вербальній складовій візуальний ряд містить різні історичні документи, фотографії Тичини та інших персоналій, кадри кінохроніки, натурної зйомки, які топографічно точно відтворили місця перебування митця, візуально посилюють емоційний вплив поезії, яка звучить у кадрі.

Аудіозаписи із виступами П. Тичини є не тільки одним із джерел інформації про участь митця в тих чи інших подіях, важливими документами епохи, а й засобом фіксації його мовлення, що є цінним матеріалом для характеристики особистості. За формою організації записаного матеріалу в фонотеці ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного присутні хронікальні записи подій, виступи, інтерв'ю, участь у радіопрограмах; за місцем запису – студійні, позастудійні та трансляційні записи. Серед фонодокументів можна виділити три змістові групи:

а) виступи П. Тичини на з'їздах письменників УРСР (наприклад, вступне слово на з'їзді письменників УРСР, 16 листопада 1966 р. (в дужках зазначаємо архівний

номер фонодокумента – одиницю обліку і одиницю зберігання. – **Л. К.**) од. зб. М-6588, од. обл. 18136);

б) розповіді та спогади про українських і зарубіжних митців, виступи на творчих і ювілейних вечорах (наприклад, спогади про друга з юнацьких років, композитора Г. Верьовку (од. зб. М-6005, од. обл. 18119; од. зб. М-9827, од. обл. 22801), М. Коцюбинського (од. зб. М-9864, од. обл. 22859), доповідь про творчість грузинського поета Шота Руставелі (од. зб. М-7247, од. обл. 18497), виступ на вечорі, присвяченому 110-річчю з дня народження І. Франка (од. зб. М-6076, од. обл. 18127). Збережено також записи П. Тичини про Т. Шевченка, Леся Українку, М. Рильського, І. Паторжинського, В. Косенка, А. Міцкевича, Р. Тагора та ін.;

в) авторське читання власних творів (різних художньо й «ідеологічно»), розповідь про творчі здобутки і плани: «Розкажи, розкажи мені поле» (од. зб. КД-93, од. обл. 708), «Мій травню золотий» (од. зб. КД-93, од. обл. 710), «В час вечірнього розмаю» (од. зб. М-23360, од. обл. 10307), «Партію славить народ український» (од. зб. М-7954, од. обл. 19521), «Партія веде» (од. зб. М-11131, од. обл. 25121), виступи у передачах «Писати тільки правду» (1967 р., од. зб. М-6081, од. обл. 18142), «Лауреати Шевченківської премії» (1962 р., од. зб. М-7391, од. обл. 18541) та ін.

Огляд аудіовізуальних документів із зібрання ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного свідчить, що вони мають незаперечний інформаційний потенціал у дослідженні громадсько-державницької, літературно-культурницької діяльності П. Тичини, посідають важливе місце серед інших джерел, покликаних реконструювати повну і цілісну творчо-діяльницьку біографію митця, заповнити численні лакуни та зберегти у культурній пам'яті багатовимірний і далеко неоднозначний образ поета.

1. Беляев И. К. Спектакль документов: Откровения телевидения / Игорь Константинович Беляев. – М.: ЗАО «Издательский дом Гелиос», 2005. – 303 с.

2. Гальченко С. Між білим і чорним / С. Гальченко // Золотий годин: вибр. твори / П. Г. Тичина; вступ. ст., упоряд. та прим. С. А. Гальченка. – К.: Криниця, 2008. – 606 с.

3. Даниш Л. В. Невідомі аспекти громадсько-політичної діяльності П. Тичини та їх вплив на формування молодих українських митців ХХ ст. / Л. В. Даниш // Література та культура Полісся. – Вип. 49 / [відп. ред. і упорядник Г. В. Самойленко]. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – С. 146–155.

4. Даниш Л. В. Роль П. Тичини в суспільному житті та культурному розвитку України / Л. В. Даниш // Література та культура Полісся. – Вип. 51 / [відп. ред. і упорядник Г. В. Самойленко]. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – С. 166 – 181.

5. Зонтаг С. О фотографии / Сьюзен Зонтаг // Избранные эссе 1960–70-х годов. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2012. – С. 38–254.

6. Косінова О. Музичні жанри у творчості Павла Тичини / О. Косінова // Літературознавчі студії. – 2013. – Вип. 39 (2). – С. 41–51.

7. Куренной В. Философия фильма: упражнения в анализе / В. Куренной. – М.: Новое литературное обозрение, 2009. – 232 с.

8. Магидов В. М. Кинофотофонодокументы в контексте исторического знания / В. М. Магидов. – М.: РГГУ, 2005. – 394 с.

9. Мазур Л. Н. «Визуальный поворот» в исторической науке на рубеже ХХ–ХХІ вв.: в поисках новых методов исследования / Л. Н. Мазур. – Режим доступу – http://ivid.ucoz.ru/publ/larpo_150/mazur_ld/16-1-0-144. – Назва з екрану.

10. Нойфельд Г. Поет жорстокого віку: до 120-річчя до дня народження П. Тичини / Г. Нойфельд // Березіль. – 2011. – N 1/2. – С. 174–185.

11. Павленко М. Листування П. Тичини зі школярами і вчителями / М. Павленко // Рідна школа. – 2000. – №7. – С. 8–12.

12. Павленко М. Освітнянський плуг Павла Тичини: Штрихи до педагогічної діяльності поета / М. Павленко // Рідна школа. – 2001. – №1. – С. 70–73.

13. Павленко М. Павло Тичина – міністр освіти / Марина Павленко // Освіта України. – 2001. – №5 (233). – С. 6.
14. Павленко М. Педагогічна діяльність Павла Тичини / М. Павленко // Наука і сучасність: Зб. наук. праць Національного пед. університету ім. М. П. Драгоманова. Випуск І. – К.: Логос, 2000. – С. 69 – 76.
15. Присяжнюк К. Освітній подвиг П. Тичини / Катерина Присяжнюк // Освіта. – 1991. – 14 лютого. – С. 8–9.
16. Приходько Л. Ф. Теоретичні та прикладні аспекти дослідження архівних аудіовізуальних документів / Л. Ф. Приходько // Архіви України. – 2015. – № 4 (298). – С. 7–43.
17. Соколов А. Б. «Визуальный поворот» в современной историографии / А. Б. Соколов. – Режим доступу <http://www.igh.ru/conf/tesis2/sokolov.html>. – Назва з екрану.
18. Стус В. Феномен доби (Сходження на голгофу слави) / Василь Стус – Режим доступу <http://fs88.www.ex.ua/get/126f451465d56ae8a59cf1ae87a771c5>. – Назва з екрану.
19. Фрейлих С. И. Теория кино: От Эйзенштейна до Тарковского / С. И. Фрейлих. – М.: Академический проект, 2013. – 512 с.
20. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, од. обл. 2407
21. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, од. обл. 4320
22. ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, од. обл. 1146
23. Швецова-Водка Г. М. Документознаводство: словник-довідник термінів і понять / Г. М. Швецова-Водка. – Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – Київ, 2012. – 319 с.

В статті на прикладі документального масива ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного проаналізовано інформаційний потенціал аудіовізуальних документів як одного з джерел вивчення культурно-общественної, державної та літературної діяльності українського поета П. Г. Тичини.

Ключевые слова: П. Г. Тичина; аудіовізуальні документи; киносюжет; фотографія; аудіозапис.

The article considers the information potential of audiovisual documents as a source for the research of cultural, social, state and literary activity of Ukrainian writer Pavlo Tychyina by viewing documents from the funds of Central State CinePhotoPhono Archives of Ukraine named after H. Pshenychnyi.

Key words: Pavlo Tychyina; audiovisual documents; plot; photographs; audiotape.

